

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)

Цей Закон відповідно до статей 85, 108, 111, 151 Конституції України визначає правові та організаційні засади притягнення Президента України до конституційно-правової відповідальності у формі усунення з поста в порядку імпічменту.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Загальні засади дострокового припинення повноважень
Президента України у разі усунення з поста в порядку
імпічменту

1. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту (далі – імпічмент) є формою конституційно-правової відповідальності Президента України.

2. Імпічмент є позасудовим конституційним процесом, за змістом якого Верховна Рада України у разі вчинення державної зради або іншого злочину Президентом України може достроково припинити його повноваження, усунувши з поста.

3. Імпічмент регулюється Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Стаття 2. Правові засади та принципи імпічменту

1. Верховна Рада України може усунути Президента України з поста в порядку імпічменту лише в разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

2. Імпічмент здійснюється на принципах:

верховенства права;

додержання Конституції України;

законності;

рівності перед законом;
поваги до людської гідності;
забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;
презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини;
свободи від самовикриття та права не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї;
забезпечення права на захист;
свободи в поданні доказів та доведенні їх переконливості;
гласності та відкритості;
розумності строків.

Розділ II ІНІЦІЮВАННЯ ІМПІЧМЕНТУ, ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТИМЧАСОВОЇ СЛІДЧОЇ КОМІСІЇ

Стаття 3. Ініціювання імпічменту

1. Підставою для ініціювання питання про імпічмент є письмове подання, підписане більшістю народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, підписи яких не відкликаються.

2. Внесене на розгляд Верховної Ради України письмове подання про ініціювання імпічменту має містити правове обґрунтування необхідності утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії. До подання можуть додаватися документи і матеріали, що стосуються цього питання, або їх копії, засвідчені належним чином.

3. Письмове подання, передбачене частиною першою цієї статті, без прийняття окремого рішення про включення до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України обговорюється за процедурою повного обговорення в порядку, визначеному Регламентом Верховної Ради України, на черговому після дня його внесення пленарному засіданні Верховної Ради України.

4. Верховна Рада України більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу приймає рішення щодо ініціювання питання про імпічмент та включення його до порядку денного сесії Верховної Ради України як невідкладного. Про прийняття такого рішення Голова Верховної Ради України терміново повідомляє Президента України.

Стаття 4. Порядок утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії, обрання спеціального прокурора та спеціальних слідчих

1. У разі включення до порядку денного сесії Верховної Ради України питання про ініціювання питання про усунення Президента України з поста в

порядку імпічменту Верховна Рада України для проведення розслідування обставин вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину утворює спеціальну тимчасову слідчу комісію відповідно до цього Закону.

2. До складу спеціальної тимчасової слідчої комісії входять народні депутати з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій (депутатських груп), спеціальний прокурор і спеціальні слідчі. У разі обрання спеціальним прокурором та спеціальним слідчим народного депутата України враховується принцип пропорційного представництва депутатської фракції (депутатської групи) у спеціальній тимчасовій слідчій комісії.

3. Кандидатуру спеціального прокурора до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії вносять ініціатори розгляду питання про імпічмент.

4. Кандидатури спеціальних слідчих до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії вносять депутатські фракції (депутатські групи).

5. На посади спеціального прокурора, спеціальних слідчих може бути обрана лише особа, яка відповідає таким вимогам:

1) є громадянином України, який проживає на її території не менше десяти років;

2) вільно володіє державною мовою;

3) має вищу юридичну освіту;

4) має не менш як десятирічний стаж роботи на посаді прокурора та/або слідчого;

5) не має судимості.

6. Кандидат на посаду спеціального прокурора чи спеціального слідчого подає до Верховної Ради України особову картку, декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за попередній рік.

7. Кандидатури спеціального прокурора, спеціальних слідчих попередньо розглядаються на засіданні комітету, до предмета відання якого належить таке питання, який надає Верховній Раді України висновки щодо кожної кандидатури.

8. Народні депутати України можуть бути обрані спеціальним прокурором та спеціальними слідчими, якщо вони відповідають вимогам, встановленим частиною п'ятою цієї статті.

Не може бути обраною до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії особа, у якої в разі обрання виникне реальний чи потенційний конфлікт інтересів у зв'язку з проведенням розслідування, для проведення якого утворюється відповідна комісія. Особа, кандидатура якої запропонована

депутатською фракцією (депутатською групою) до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії, зобов'язана повідомити відповідний комітет та Верховну Раду України про неможливість брати участь у роботі спеціальної тимчасової слідчої комісії за наявності зазначеної підстави.

9. Особи, які не є народними депутатами і обрані спеціальним прокурором, спеціальними слідчими, прикомандировуються до Верховної Ради України на час роботи спеціальної тимчасової слідчої комісії та здійснюють свої службові повноваження у її складі лише відповідно до наданих їм на законних підставах доручень спеціальної тимчасової слідчої комісії.

10. Не пізніше як за три дні до дня розгляду питання про утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії матеріали і висновки відповідного комітету щодо запропонованих кандидатур для обрання спеціальним прокурором та спеціальними слідчими надаються народним депутатам України.

11. Кандидат для обрання спеціальним прокурором, спеціальним слідчим може в будь-який час до початку голосування зняти свою кандидатуру.

12. Про утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада України більшістю від її конституційного складу приймає постанову.

13. У разі виникнення обгрунтованих сумнівів щодо наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів у кандидатів до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії народні депутати України до розгляду питання щодо формування спеціальної тимчасової слідчої комісії мають право заявити про їх відвід. Питання про відвід кандидата до спеціальної тимчасової слідчої комісії розглядається невідкладно, але не пізніше моменту розгляду питання про формування спеціальної тимчасової слідчої комісії.

14. Спеціальна тимчасова слідча комісія на своєму засіданні обирає голову, заступника голови та секретаря, які не можуть бути членами однієї депутатської фракції (депутатської групи).

15. Засідання спеціальної тимчасової слідчої комісії вважається повноважним, якщо в ньому бере участь більше половини затвердженого Верховною Радою України складу такої комісії.

16. Рішення спеціальної тимчасової слідчої комісії вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини затвердженого Верховною Радою України складу такої комісії.

Примітка. Терміни "потенційний конфлікт інтересів", "реальний конфлікт інтересів" у цій статті вживаються у значенні, наведеному у Законі України "Про запобігання корупції".

Стаття 5. Порядок діяльності та повноваження спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Спеціальна тимчасова слідча комісія здійснює свої повноваження відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів. Державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, посадові, службові та інші особи зобов'язані виконувати законні вимоги спеціальної тимчасової слідчої комісії.

2. Спеціальна тимчасова слідча комісія:

1) перевіряє наявність, повноту та обґрунтованість доказів про вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину;

2) проводить розслідування у разі виявлення під час строку повноважень спеціальної тимчасової слідчої комісії обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину без додаткового прийняття рішення Верховною Радою України з цього питання і за наявності підстав готує відповідні пропозиції щодо проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України.

3. З метою забезпечення всебічного, повного та об'єктивного розслідування спеціальна тимчасова слідча комісія має право:

1) заслуховувати Президента України та захисника (захисників) його прав;

2) витребувати необхідні документи, матеріали та інші відомості, що стосуються розслідування, від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб;

3) у разі потреби призначати експертизи та залучати фахівців для дослідження і оцінки доказів, визначати двох або більше представників від спеціальної тимчасової слідчої комісії і доручати їм бути присутніми під час проведення зазначених експертиз і досліджень та встановлення їх результатів;

4) запрошувати і заслуховувати в порядку, встановленому законом, будь-яких осіб із числа громадян України (крім суддів та суддів Конституційного Суду України), які можуть повідомити про обставини, що стали підставою для ініціювання питання про імпічмент.

4. Спеціальна тимчасова слідча комісія зобов'язана:

1) підготувати за результатами проведеного розслідування щодо наявності в діях Президента України ознак державної зради чи іншого злочину висновки і пропозиції для їх розгляду на засіданні Верховної Ради України;

2) вести протоколи та стенограми засідань;

3) проводити збір інформації, показань, пояснень, документів і матеріалів, здійснювати їх дослідження;

4) вести у встановленому порядку облік вхідних та вихідних документів;

5) звітувати Верховній Раді України про хід проведення та результати розслідування відповідно до терміну та завдань, визначених Верховною Радою України.

5. Посадові особи (крім Президента України та захисника (захисників) його прав), службові особи, експерти та інші особи, запрошені спеціальною тимчасовою слідчою комісією, попереджаються в письмовій формі про визначену Кримінальним кодексом України відповідальність за відмову особи від давання свідчень чи пояснень або відмову експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час розслідування, що проводиться спеціальною тимчасовою слідчою комісією, а також надання завідомо неправдивих свідчень чи пояснень, завідомо неправдивого висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, здійсненого перекладачем.

6. У разі вчинення посадовими особами (крім Президента України та захисника (захисників) його прав), службовими особами, експертами та іншими особами, запрошеними спеціальною тимчасовою слідчою комісією, дій, передбачених частиною п'ятою цієї статті, спеціальна тимчасова слідча комісія направляє відповідні матеріали до органів досудового розслідування для здійснення досудового розслідування.

Стаття 6. Повноваження спеціального прокурора спеціальної тимчасової

слідчої комісії

1. Спеціальний прокурор є повноправним членом спеціальної тимчасової слідчої комісії.

2. Спеціальний прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення спеціальною тимчасовою слідчою комісією розслідування наявності факту вчинення Президентом України державної зради чи іншого злочину у формі процесуального керівництва розслідуванням, що здійснюється безпосередньо спеціальними слідчими спеціальної тимчасової слідчої комісії.

3. Спеціальний прокурор наділений всіма повноваженнями прокурора, закріпленими Кримінальним процесуальним кодексом України.

Стаття 7. Повноваження спеціальних слідчих спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Спеціальний слідчий є повноправним членом спеціальної тимчасової слідчої комісії.

2. Спеціальний слідчий при проведенні розслідування факту вчинення Президентом України державної зради чи іншого злочину наділений всіма повноваженнями слідчого органу досудового розслідування, закріпленими Кримінальним процесуальним кодексом України.

Стаття 8. Захисник (захисники) прав Президента України

1. Президент України може мати захисника (захисників), який (які) забезпечує захист його прав, свобод і законних інтересів у процедурі імпичменту.

2. Захисником Президента України може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 10 років і високі моральні якості.

Стаття 9. Участь суддів Конституційного Суду України у засіданнях спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. З метою створення передумов для прийняття Конституційним Судом України висновку, зазначеного в частині третій статті 151 Конституції України, на засіданнях спеціальної тимчасової слідчої комісії, пов'язаних з проведенням нею розслідування, мають право бути присутніми Голова Конституційного Суду України та судді Конституційного Суду України.

2. Про найближче засідання спеціальної тимчасової слідчої комісії її голова (заступник голови) повідомляє Голову Конституційного Суду України та суддів Конституційного Суду України не пізніше ніж за один день до засідання.

Стаття 10. Забезпечення роботи спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Організаційно-інформаційне, консультативно-правове, методичне, фінансове забезпечення діяльності спеціальної тимчасової слідчої комісії здійснюється Апаратом Верховної Ради України у межах кошторису видатків, передбачених на здійснення повноважень Верховної Ради України.

Розділ III

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТИМЧАСОВОЇ СЛІДЧОЇ КОМІСІЇ, РОЗГЛЯД ЇХ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ ТА УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ПРО ЗВИНУВАЧЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ АБО ПРИПИНЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ

Стаття 11. Висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Спеціальна тимчасова слідча комісія готує висновки і пропозиції за дослідженими обставинами щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину і розглядає їх на своєму засіданні та приймає рішення щодо них.

2. Висновки і пропозиції мають містити:

- 1) факти та обставини, які стали підставою для проведення розслідування;
- 2) відомості та обставини, встановлені спеціальною тимчасовою слідчою комісією, а також докази, якими вони підтверджуються;
- 3) відомості та обставини, що не підтвердилися;
- 4) факти та обставини, які не були перевірені, причини цього;
- 5) факти та обставини, що підтверджують або спростовують наявність у діяннях Президента України ознак державної зради або іншого злочину.

3. Спеціальна тимчасова слідча комісія за наявності відповідних підстав готує висновок про звинувачення Президента України з урахуванням вимог до обвинувального акта, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України. Висновок підписують спеціальний прокурор, спеціальні слідчі, голова і секретар спеціальної тимчасової слідчої комісії.

4. Разом з висновками і пропозиціями члени спеціальної тимчасової слідчої комісії – народні депутати України вносять на розгляд Верховної Ради України проект відповідної постанови Верховної Ради України.

Стаття 12. Надання для ознайомлення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії надаються Голові Верховної Ради України, а в разі його відсутності – Першому заступнику чи заступнику Голови Верховної Ради України, який з урахуванням пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії щодо ступеня секретності представлених нею документів приймає рішення стосовно встановлення спеціального режиму користування ними та ознайомлення з ними народних депутатів відповідно до правил поводження з документами та інформацією, що становлять державну або іншу охоронювану законом таємницю.

2. Питання про висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії включаються до порядку денного пленарних засідань Верховної Ради України без голосування і розглядаються невідкладно після їх надання Президентом України та народним депутатам України.

3. Не пізніше як за три дні до початку розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради України висновки, пропозиції та інші матеріали вручаються Президенту України або захиснику (захисникам) його прав з одночасним запрошенням його на пленарне засідання Верховної Ради України та надаються у зазначений строк народним депутатам України.

Стаття 13. Підготовка та початок розгляду Верховною Радою України висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Пленарне засідання Верховної Ради України, на якому відбувається розгляд висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії, є відкритим, крім випадку, передбаченого частиною другою цієї статті.

2. Закрите пленарне засідання проводиться у разі, якщо висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії або додані до них документи і матеріали містять інформацію, що становить державну або іншу охоронювану законом таємницю.

3. Голова Верховної Ради України запрошує на пленарне засідання Верховної Ради України Президента України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Генерального прокурора, спеціального прокурора та спеціальних слідчих.

4. Пленарне засідання Верховної Ради України розпочинається з інформації головуючого на пленарному засіданні про зміст висновків і пропозицій щодо звинувачення Президента України.

5. У разі внесення народними депутатами України – членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови про звинувачення Президента України головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради України запитує у Президента України, чи погоджується він із пунктами звинувачення, що містяться в проекті постанови Верховної Ради України.

6. Якщо Президент України погоджується з усіма пунктами звинувачення, а народні депутати України, які вносили подання про ініціювання питання про імпичмент, не заперечують проти цих пунктів звинувачення і не мають до них доповнень, обговорення з цього питання не проводиться, головуючий на пленарному засіданні оголошує про перехід до таємного голосування по пунктах звинувачення та здійснення подальших процедур.

7. Якщо Президент України погоджується лише з окремими пунктами звинувачення або не погоджується з жодним із пунктів звинувачення, викладених у проекті постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України, внесеному народними депутатами України – членами спеціальної тимчасової слідчої комісії, подальше обговорення проводиться щодо тих пунктів звинувачення, з якими Президент України не погодився, а також тих, які не знайшли відображення у запропонованому проекті постанови Верховної Ради України.

8. У разі якщо Президент України не з'явився без поважних причин на пленарне засідання або відмовляється особисто давати пояснення, відповідати на запитання, Верховна Рада України проводить без участі Президента України розгляд висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії про його звинувачення в порядку, передбаченому частинами четвертою, шостою, сьомою цієї статті.

Стаття 14. Обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. Перед початком обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії головує на пленарному засіданні з'ясовує у промовців, зазначених у частині другій цієї статті, про час, необхідний їм для виступів, і Верховна Рада України приймає відповідне процедурне рішення. Час, який відводиться на заслуховування згідно з пунктами 2, 3 частини другої цієї статті, має бути однаковим і становити не менше ніж 90 хвилин.

2. Під час обговорення Верховна Рада України заслуховує:

1) доповідь голови спеціальної тимчасової слідчої комісії або іншого доповідача – члена комісії, визначеного рішенням спеціальної тимчасової слідчої комісії, про проведене розслідування та його результати; відповіді доповідача на запитання осіб, що внесли подання про ініціювання питання про імпічмент; відповіді доповідача на запитання Президента України та захисника (захисників) його прав; відповіді доповідача на запитання народних депутатів України;

2) пояснення народних депутатів України, які внесли подання про ініціювання питання про імпічмент, щодо заперечуваних ними (у разі наявності) положень висновків спеціальної тимчасової слідчої комісії та проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України, їх зауваження щодо законності, всебічності та об'єктивності дослідження зазначеною комісією тих чи інших обставин розслідування; їх клопотання про заслуховування Верховною Радою України свідків, експертів або про необхідність проведення додаткового розслідування тих чи інших обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; їх відповіді на запитання Президента України та захисника (захисників) його прав, доповідача спеціальної тимчасової слідчої комісії, спеціального прокурора та спеціальних слідчих, народних депутатів України;

3) пояснення Президента України про заперечення або визнання ним висунутого проти нього звинувачення, зауваження Президента України та захисника (захисників) його прав щодо законності, повноти, всебічності та об'єктивності дослідження відповідних обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; клопотання Президента України та захисника (захисників) його прав про заслуховування Верховною Радою України свідків та експертів або про необхідність проведення додаткового розслідування тих чи інших обставин спеціальною тимчасовою слідчою комісією; відповіді Президента України на запитання захисника (захисників) його прав; народних депутатів України, які внесли подання про ініціювання питання про імпічмент; відповіді на запитання доповідача спеціальної тимчасової слідчої комісії, спеціального прокурора та спеціальних слідчих, народних депутатів України;

4) уточнення промовцями, зазначеними в пунктах 2, 3, 1 цієї частини, із збереженням відповідної черговості, їх клопотань щодо надання народним

депутатам України тих чи інших матеріалів, проведення експертиз, заслуховування Верховною Радою України свідків, експертів із вказівкою на те, що саме має бути досліджено і доведено на підставі їхніх свідчень, повідомлень, а також стосовно необхідності проведення додаткового розслідування спеціальною тимчасовою слідчою комісією та предмета такого розслідування.

3. За наявності скарг, заяв про неправомірні дії спеціальної тимчасової слідчої комісії, про оскарження її рішень, прийнятих за результатами розгляду скарг і заяв, промовці, зазначені в пунктах 2, 3 частини другої цієї статті, повідомляють Верховну Раду України про них і порушують відповідні клопотання про усунення порушень, пов'язаних з неправомірними діями та рішеннями спеціальної тимчасової слідчої комісії.

4. Верховна Рада України може прийняти відповідно до Регламенту Верховної Ради України процедурне рішення про заслуховування спеціального прокурора, спеціальних слідчих, а також інших осіб, оголошення повідомлень та зачитування документів.

Стаття 15. Рішення за результатами обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії

1. За результатами обговорення висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада України може прийняти рішення про:

1) заслуховування свідків та експертів, щодо яких було заявлено клопотання промовців, та їх відповідей на запитання;

2) припинення обговорення висновків та перехід до обговорення проектів постанов Верховної Ради України про звинувачення Президента України.

2. У разі прийняття Верховною Радою України рішення, передбаченого пунктом 1 частини першої цієї статті, Верховна Рада України переходить до заслуховування свідків та експертів, про яких було заявлено клопотання промовців, та відповідей на їх запитання.

Стаття 16. Порядок заслуховування свідків та експертів

1. Свідків та експертів, про запрошення яких заявляли клопотання промовці, зазначені у пунктах 2, 3, 1 частини другої статті 14 цього Закону, Верховна Рада України заслуховує у відповідній послідовності, якщо їх свідчень немає в матеріалах розслідування та висновках спеціальної тимчасової слідчої комісії або якщо ці свідчення є недостатніми чи суперечливими. Час, який відводиться на заслуховування свідків та експертів, має бути однаковим і становити не менш як 30 хвилин.

2. Свідки та експерти відповідно до послідовності їх заслуховування відповідають на запитання:

1) осіб, які заявляли клопотання про їх запрошення; Президента України та/або захисника (захисників) його прав; доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії; спеціального прокурора, спеціальних слідчих; народних депутатів України – до свідків, експертів, яких запрошено на клопотання промовців, зазначених у пункті 2 частини другої статті 14 цього Закону;

2) Президента України та/або захисника (захисників) його прав; промовців, зазначених у пунктах 2, 1 частини другої статті 14 цього Закону; спеціального прокурора та спеціальних слідчих – до свідків, експертів, яких запрошено за клопотанням Президента України та захисника (захисників) його прав;

3) доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії; промовців, зазначених у пунктах 2, 3 частини другої статті 14 цього Закону; спеціального прокурора та спеціальних слідчих – до свідків, експертів, яких запрошено за клопотанням доповідача від тимчасової слідчої комісії.

3. Запитання і відповіді мають бути чіткими і стислими. Головуючий на пленарному засіданні має право зняти запитання, які не стосуються обставин справи або поставлені в образливій формі. У разі виникнення заперечень щодо запитання Верховна Рада України може прийняти процедурне рішення про заслуховування відповіді і на таке запитання. Для уточнення відповіді особа, яка поставила запитання, має право поставити ще одне уточнююче запитання.

4. Свідки заслуховуються окремо і за відсутності ще не опитаних свідків. Вживаються заходи, щоб під час пленарного засідання Верховної Ради України ще не опитані свідки не чули того, що відбувається на засіданні, і не спілкувалися між собою.

5. Перед заслуховуванням свідка, експерта головуєчий на пленарному засіданні попереджає кожного з них про адміністративну, кримінальну відповідальність згідно із законом за відмову від давання свідчень чи пояснень, а також за надання завідомо неправдивих свідчень чи пояснень, завідомо неправдивого висновку експерта.

6. Верховна Рада України може прийняти процедурне рішення про заслуховування й інших осіб, оголошення документів.

Стаття 17. Заслуховування заключного слова

1. Після завершення обговорення висновків спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада України заслуховує заключне слово:

1) представника від народних депутатів України, які вносили подання про імпичмент;

2) доповідача від спеціальної тимчасової слідчої комісії;

3) Президента України та/або захисника (захисників) його прав.

2. Час, який відводиться для заслуховування заключного слова кожного промовця, не може бути меншим 10 хвилин.

Стаття 18. Обговорення проектів постанов Верховної Ради України про звинувачення Президента України

1. Після закінчення обговорення висновку спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховна Рада України переходить до розгляду внесеного народними депутатами – членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України чи проекту постанови Верховної Ради України про припинення розгляду питання про імпічмент.

2. На закритому пленарному засіданні Верховної Ради України мають право бути присутніми Президент України та захисник (захисники) його прав, спеціальний прокурор та спеціальні слідчі, включені до складу спеціальної тимчасової слідчої комісії. Запрошуються особи, зазначені у частині третій статті 13 цього Закону.

3. Обговорення проектів постанов Верховної Ради України здійснюється за процедурою повного обговорення. Доповідачем і співдоповідачами виступають відповідно представник від спеціальної тимчасової слідчої комісії та ініціатори внесення пропозицій (у разі їх внесення) про внесення змін до проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України. В обговоренні беруть участь лише народні депутати України. Іншим особам, зазначеним у частині другій цієї статті, слово надається головуючим на пленарному засіданні за їх зверненням для повідомлення фактичних довідок, зауважень тощо з питань їх компетенції. Слово надається також Президенту України та захиснику (захисникам) його прав для повідомлення фактичних довідок.

4. Після закінчення обговорення головуючий на пленарному засіданні оголошує про перехід до голосування щодо тексту проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України у вчиненні ним державної зради або іншого злочину, який буде включатися до бюлетеня для таємного голосування.

Стаття 19. Вимоги до проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України

1. Проект постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України, внесений народними депутатами України – членами спеціальної тимчасової слідчої комісії, має ґрунтуватися лише на відомостях, які містяться у висновках і пропозиціях спеціальної тимчасової слідчої комісії. Звинувачення Президента України викладається у проекті постанови Верховної Ради України по пунктах, окремо щодо кожного діяння, що містить ознаки злочину, з дотриманням вимог частини першої статті 62 Конституції України.

2. За результатами обговорення Верховною Радою України висновків і пропозицій спеціальної тимчасової слідчої комісії, пропозицій народних депутатів України, які вносили подання про ініціювання питання про імпічмент, народні депутати України – члени спеціальної тимчасової слідчої комісії мають право внести свій уточнений проект постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України з урахуванням таких пропозицій.

3. У разі якщо до внесеного народними депутатами України – членами спеціальної тимчасової слідчої комісії проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України включено пропозиції народних депутатів України, які вносили подання про ініціювання питання про імпічмент, Верховна Рада України проводить голосування стосовно кожної пропозиції, додатково включеної до проекту постанови Верховної Ради України. Пропозиція вважається включеною до уточненого проекту постанови про звинувачення Президента України, якщо вона отримає на підтримку більшість голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

4. У разі якщо пропозиція, яка включена до проекту постанови Верховної Ради України, не отримає необхідної для її прийняття кількості голосів народних депутатів України, текст проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України залишається без змін і включається до бюлетеня для таємного голосування.

Стаття 20. Порядок прийняття рішення про звинувачення Президента України

1. Рішення Верховної Ради України про звинувачення Президента України приймається таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів з урахуванням особливостей, визначених у цій статті. До бюлетеня для таємного голосування щодо проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України включається один із проектів відповідної постанови, передбачений частинами третьою, четвертою статті 19 цього Закону.

2. Таємне голосування щодо проекту постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України, включеного до бюлетеня для таємного голосування, проводиться окремо щодо кожного пункту звинувачення. Постанова Верховної Ради України про звинувачення Президента України вважається прийнятою в цілому з тими пунктами звинувачення, за які відповідно до частини п'ятої статті 111 Конституції України проголосувало не менш як дві третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

3. У разі прийняття постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України у вчиненні державної зради або іншого

злочину Верховна Рада України приймає постанову більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу про звернення до:

1) Конституційного Суду України для перевірки справи та отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування та розгляду справи про імпічмент;

2) Верховного Суду для одержання його висновку про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину.

4. У разі неприйняття рішення Верховної Ради України про звинувачення Президента України головуєчий на пленарному засіданні оголошує про припинення процедури імпічменту і вчиняє інші дії, передбачені статтею 23 цього Закону.

Стаття 21. Розгляд Верховною Радою України висновків Конституційного Суду України та Верховного Суду

1. Після отримання відповідних висновків Конституційного Суду України та Верховного Суду ці висновки невідкладно оголошуються головуєчим на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України і надаються народним депутатам України.

2. Якщо відповідно до висновку Верховного Суду діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, а відповідно до висновку Конституційного Суду України додержано конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, народні депутати України – члени спеціальної тимчасової слідчої комісії невідкладно готують і вносять на розгляд Верховної Ради України проект постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

3. Проект постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту має містити посилання на пункти звинувачення прийнятої Верховною Радою України постанови про звинувачення Президента України.

4. Проект постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту надається народним депутатам України, вручається Президенту України або захиснику (захисникам) його прав і розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради України не пізніше як через два дні після оголошення головуєчим на пленарному засіданні висновків Конституційного Суду України та Верховного Суду.

5. Якщо відповідно до висновку Верховного Суду діяння, в яких звинувачується Президент України, не містять ознак державної зради або іншого злочину, Верховна Рада України приймає постанову про припинення процедури імпічменту.

6. Якщо у висновку Конституційного Суду України містяться положення про ті чи інші порушення конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, Верховна Рада України приймає відповідні рішення, спрямовані на усунення виявлених порушень про:

1) невключення до проекту постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту тих положень чи посилок на пункти звинувачення, яких стосуються виявлені порушення конституційної процедури;

2) виконання тих чи інших слідчих дій чи процедур розслідування спеціальною тимчасовою слідчою комісією з можливим переглядом прийнятих раніше рішень;

3) повторне, додаткове розслідування фактів чи обставин, з яких почалися порушення, зазначені у висновку Конституційного Суду України.

7. Для проведення повторного, додаткового розслідування фактів чи обставин, викладених у висновку Конституційного Суду України, Верховна Рада України може змінити персональний склад спеціальної тимчасової слідчої комісії.

8. Після проведення дій, спрямованих на усунення порушень конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент, Верховна Рада України приймає постанову про звернення до Конституційного Суду України для одержання нового висновку.

9. За наслідками проведення повторного, додаткового розслідування Верховна Рада України може внести зміни до постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України.

10. Постанова про внесення змін до постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України приймається двома третинами голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів.

11. У разі внесення змін до постанови Верховної Ради України про звинувачення Президента України, якими змінено пункти звинувачення Президента України, Верховна Рада України приймає постанову про звернення до Верховного Суду для одержання нового висновку.

Розділ IV

УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ПРО УСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПОСТА В ПОРЯДКУ ІМПІЧМЕНТУ. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ УСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПОСТА В ПОРЯДКУ ІМПІЧМЕНТУ

Стаття 22. Прийняття рішення про усунення Президента України з поста

в порядку імпічменту

1. У разі одержання висновків Конституційного Суду України та Верховного Суду відповідно про додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент і про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, Верховна Рада України таємним голосуванням шляхом подачі бюлетенів приймає постанову про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

2. Обговорення проекту постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту здійснюється за процедурою повного обговорення.

3. Текст проекту постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту включається до бюлетеня для таємного голосування.

4. Таємне голосування в цілому щодо проекту постанови Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту проводиться в порядку, передбаченому Регламентом Верховної Ради України.

5. Постанова Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту вважається прийнятою, якщо за неї проголосувало не менш як три чверті народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

6. Доповідь Лічильної комісії про результати голосування заслуховується на відкритому пленарному засіданні Верховної Ради України з прямою трансляцією по радіо і телебаченню.

7. Постанова Верховної Ради України про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту набирає чинності з моменту оголошення головуючим на пленарному засіданні про її прийняття.

8. З моменту оголошення головуючим на пленарному засіданні про дострокове припинення повноважень Президента України у зв'язку з усуненням його з поста в порядку імпічменту на період до обрання і вступу на пост нового Президента України обов'язки Президента України виконує Голова Верховної Ради України відповідно до положень статті 112 Конституції України.

9. Про усунення Президента України Верховною Радою України з поста в порядку імпічменту Голова Верховної Ради України офіційно повідомляє Президента України, Прем'єр-міністра України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду та негайно оприлюднює відповідний акт Верховної Ради України через засоби масової інформації.

Стаття 23. Наслідки неприйняття Верховною Радою України рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

1. У разі неприйняття Верховною Радою України постанови про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту головує на пленарному засіданні:

1) оголошує про припинення процедури імпічменту і дає доручення щодо публікації про це в газеті "Голос України";

2) оголошує про припинення повноважень спеціальної тимчасової слідчої комісії;

3) від імені Верховної Ради України вибачається перед Президентом України.

Розділ V

ПРИПИНЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ

Стаття 24. Припинення процедури імпічменту

1. Відставка за власним бажанням Президента України, стосовно якого ініційовано питання про імпічмент, є підставою для припинення процедури імпічменту на будь-якій стадії, а також для закриття відповідних проваджень у Конституційному Суді України та Верховному Суді.

2. Після проголошення Президентом України заяви про відставку матеріали щодо ініціювання питання про імпічмент, висновки і пропозиції спеціальної тимчасової слідчої комісії, документи, матеріали, результати експертиз та інші відомості, що стосуються розслідування, головою або заступником голови спеціальної тимчасової слідчої комісії направляються до органів досудового розслідування для здійснення досудового розслідування.

Розділ VI

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25 – 26, ст.131):

а) абзац перший частини другої статті 351 викласти в такій редакції:

"2. Невиконання службовою особою законних вимог комітетів Верховної Ради України, тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України чи спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, створення штучних перешкод у їх роботі, надання недостовірної інформації";

б) абзац перший частини першої статті 385 після слів "тимчасовою слідчою комісією" доповнити словами "чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією";

2) у Регламенті Верховної Ради України, затвердженому Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., № № 14 – 17, ст.133 із наступними змінами):

а) частину першу статті 49 викласти в такій редакції:

"1. Верховна Рада може прийняти рішення з процедурних питань (далі – процедурне рішення), зазначених у цьому Регламенті (частина третя статті 6, частина четверта статті 9, частина третя статті 10, пункт 2 частини першої статті 28, частина третя статті 32, частина друга статті 34, частина третя статті 36, частина п'ята статті 37, частина перша статті 41, частина шоста статті 45, частина третя статті 74, частина четверта статті 96, частина друга статті 113, частини друга, третя статті 119, частина четверта статті 134, частина перша статті 154, частина друга статті 157, частина сьома статті 161, частина третя статті 162, частина шоста статті 205) та Законі України "Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент)" (частини перша, четверта статті 14, частини третя, шоста статті 16), без підготовки в комітетах та включення до порядку денного. Такі рішення приймаються відразу після скороченого обговорення однією третиною голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради";

б) главу 30 викласти в такій редакції:

"Глава 30

ПОРЯДОК ДОСТРОКОВОГО ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ З НЕСПРОМОЖНІСТЮ ВИКОНАННЯ НИМ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я, А ТАКОЖ У РАЗІ УСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З ПОСТА В ПОРЯДКУ ІМПІЧМЕНТУ

Стаття 170. Порядок дострокового припинення повноважень
Президента України у зв'язку з неспроможністю виконання
ним своїх повноважень за станом здоров'я

1. У разі якщо Верховній Раді стануть відомі факти про неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я, за пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як 45 народних депутатів України Верховна Рада може створити тимчасову слідчу комісію для перевірки відповідних фактів.

2. Тимчасова слідча комісія з цього питання створюється на закритому пленарному засіданні Верховної Ради в порядку, передбаченому законом про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради та цим Регламентом.

3. Після створення тимчасової слідчої комісії Голова Верховної Ради України невідкладно повідомляє про це Президента України.

4. Верховна Рада на підставі висновку тимчасової слідчої комісії, підготовленого з урахуванням медичного висновку про стан здоров'я

Президента України, може прийняти постанову про звернення до Верховного Суду щодо надання ним письмового подання про дострокове припинення повноважень Президента України за станом здоров'я.

5. Неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я встановлюється Верховною Радою на її закритому пленарному засіданні на підставі письмового подання Верховного Суду і медичного висновку та підтверджується рішенням, прийнятим більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

6. Про прийняте рішення Голова Верховної Ради України терміново письмово повідомляє Президента України, Прем'єр-міністра України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду та офіційно оприлюднює відповідний акт Верховної Ради через засоби масової інформації.

Стаття 171. Порядок дострокового припинення повноважень
Президента України у разі усунення Президента України
з поста в порядку імпічменту

1. Порядок дострокового припинення повноважень Президента України у разі усунення Президента України з поста в порядку імпічменту визначається Конституцією України, Законом України "Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)", іншими законами України та цим Регламентом".

**Голова
Верховної Ради України**